

Primitief geld uit Rotterdam

In december 2018 kwam ik in contact met een verzamelaar van Afrikaanse tribale wapens. Hij was bezig zijn veilingbijvangsten van de hand te doen. Zo kon ik tegen een redelijke prijs mijn verzameling Afrikaans primitief geld uitbreiden met een aantal aantrekkelijke objecten.

Twee van deze objecten zijn ijzeren schoffelbladen van het type dat in het Swahili *Jembe* wordt genoemd. Een type schoffel dat gebruikt wordt bij de Iramba in centraal Tanzania. Het grootste exemplaar is 40,5 cm hoog, 26 cm breed en heeft een gewicht van 861 gram. Het heeft als bijzonderheid dat er aan de (achterzijde) een stempel in is geslagen met de naam AFRANAS. Bijzonder en intrigerend, omdat ik niet eerder een dergelijk merkteken had aangetroffen.

Op zoek naar de herkomst kwam ik de naam Afranas tegen in een krantenartikel uit de Kenya Gazette van 29-3-1922 met de mededeling dat: *De activiteiten van Handelaar Hughes Davies gevestigd in Mombasa vanaf 31 maart 1922 op hetzelfde adres worden voortgezet door Afranas NV Afrika Handelsassociatie (hoofdkantoor Rotterdam).*

Uit verder archiefonderzoek bleek dat deze import- en exportfirma in 1921 werd opgericht door Simon Dui-vestein te Rotterdam met

als doel: handel van en naar Afrika en de daarmee in geografisch verband staande eilanden. Voorts het deelnemen in ondernemingen met soortgelijk doel. De firma was gevestigd aan de Gedempte Glashaven 17b te Rotterdam. Er waren in die tijd in Rotterdam overigens meerdere op Afrika gerichte handelsondernemingen actief. De voornaamste uitvoerproducten bestonden uit manufacturen en ijzerwaren, de invoerproducten waren palmolie en - pitten, ivoor, koffie en gom. Afranas N.V. werd in maart 1932 opgeheven.

Het geringe aantal treffers op internet duidt er in ieder geval op dat het niet één van de meest prominente handelshuizen was. Het type schoffelblad dat in grote delen van Oost-Afrika als een waardevol handelsartikel en betaalmiddel werd beschouwd, rechtvaardigt de veronderstelling dat met dit deel van Afrika door Afranas N.V. handel werd gedreven. Gelet op het krantenbericht in de Kenia Gazette, gold dit in ieder geval voor voormalig Brits-Oost-Afrika, dat in 1920 werd omgevormd tot Kolonie en Protectoraat Kenia. Maar men werkte ook samen met Duits-Oost-Afrika dat na de eerste wereldoorlog in 1919 Brits mandaatgebied werd onder de naam Tanganyika. Wellicht gebeurde dit via contacten van directeur Wilhelm Roloff (zelf afkomstig uit Hamburg). Hetgeen nog

aannemelijker wordt gelet op de Duitse vertegenwoordiging in de Raad van Commissarissen namens Africana, Hamburg.

Uit onderzoek blijkt dat al vroeg in de 19e eeuw schoffelbladen vanuit Europa in Afrika werden ingevoerd. In de collectie van het National Museum of Cultural History in Pretoria bevinden zich er een aantal, die gelet op de in het metaal gestempelde merken duidelijk uit Europa afkomstig zijn. Op basis van deze informatie is het aannemelijk dat het in mijn bezit zijnde exemplaar voor de handel met Afrika in opdracht van Afranas werd vervaardigd.

Literatuur

- Ballarini R.** (2009). *The perfect form: on track of African tribal currency*. Milaan: Galleria Africa Curio
- Klusmeier F.** (2008). *Geld im ehemaligen Deutsch-Ostafrika*. In: *Der Primitivgeld-sammler* (29/79)
- Moffet, A. J. e.a.** (2017). *Breaking Ground: Hoes in Precolonial South Africa-Typology, Medium of Exchange and Symbolic Value*. In: *African Archaeological Review* Number 34, maart 2017 (p.1-20)

Het favoriete
object van
Henk Horsten

